

یادداشت

نگاهی به رفتار با کودکان

در شرایط سخت شیوع ویروس کووید-۱۹ و تحریم‌های اقتصادی

با کودکان مهربان تر از همیشه

عدرا واهی

رئیس اداره پیش‌دبستانی و مهدهای کودک سازمان جوانان جمعیت هلال احمر

از شیوع و همه‌گیری کووید-۱۹ با همان ویروس کرونا ماه‌ها گذشته است. ابعاد مختلف زندگی، تحت‌تأثیر شدید استرس‌های ناشی از این بیماری قرار گرفته است. محدود شدن ارتباطات اجتماعی و خانوادگی با شروع قرنطینه‌های خانگی و تعطیلی مراکز آموزشی، ورزشی و تفریحی از یک سو و تحریم‌های اقتصادی کشور از سوی دیگر باعث می‌شود در صورت عدم ایجاد زیرساخت‌های لازم از سوی نهادهای متولی در جامعه و برنامه‌ریزی‌های دقیق از سوی خانواده‌ها، تبعات و آسیب‌های ناشی از این شرایط، در کودکان بیش از سایر گروه‌های سنی و اقشار جامعه نمود پیدا کند.

گزارش سازمان‌های بین‌المللی (سازمان جهانی بهداشت، یونیسف) از وضع کودکان در ایام همه‌گیری بیماری کرونا نشان می‌دهد، برخلاف تصور همگان که بر مصونیت آنها در برابر بیماری کرونا تأکید داشتند، در واقع، سلامت اجتماعی و روانی خردسالان و کودکان در اثر عوارض ناشی از کرونا بیشتر به خطر افتاده است و این موضوع با توجه به محدودیت منابع مالی خانواده‌ها و مشکلات اقتصادی ناشی از تحریم‌ها در کشور، باعث به وجود آمدن شرایط دشوار و تهدید سلامت جسمی، اجتماعی و روانی کودکان شده است.

کودکان سرمایه‌های انسانی آینده جامعه محسوب می‌شوند که یکی از اهداف اصلی توسعه پایدار توجه به این گروه از جامعه است، حفاظت از کودکان در برابر شرایط مخاطره‌آمیز ناشی از ویروس کووید-۱۹ و تبعات اجتماعی و اقتصادی روزافزون و پیشگیری از آثار و عوارض آن می‌بایست بیش از همیشه توسط والدین و نهادهای متولی مورد توجه جدی قرار گیرد. کودکان با توجه به شرایط سنی و رشدی خود تصور و درک صحیحی از مسائل نداشته و در صورت کم‌توجهی یا عدم آگاهی والدین در اتخاذ اقدامات پیشگیرانه، شکل‌گیری صحیح هویت و شخصیت و در پی آن، سلامت جسمی و روحی کودکان، تحت‌تأثیر آسیب‌های جبران‌ناپذیر ناشی از شرایط به وجود آمده قرار خواهد گرفت.

برنامه‌ریزی منسجم، همسویی نهادهای متولی و انجام اقدامات حمایتی و حفاظتی در جهت بازتوانی سریع این سرمایه‌ها در برابر شرایط موجود و نیز مخاطرات مختلف شامل بحران‌های زیست‌محیطی و چالش‌های آب‌وهوایی و حتی خطرات آبی غیرقابل درک و پیش‌بینی بسیار مورد تأکید است.

در شرایط حساس و سخت کنونی می‌بایست، ضرورت‌ها و روش‌های آموزشی و تربیتی کودکان و نونهالان بیش از پیش مورد توجه و مذاقه همه مسئولان و کارشناسان امور آموزشی و تربیتی قرار گیرد.

با توجه به اهداف عالی جمعیت هلال احمر و نیز استراتژی ۲۴۰۰ فدراسیون بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، می‌بایست برنامه‌ریزی‌های مدون و مرتبط در راستای کمک به ایجاد زندگی ایمن همراه با حفظ کرامت، ایجاد فرصت‌های شکوفایی استعداد کودکان و ترویج مفاهیم و فرهنگ صلح، نودوستی، مهرورزی و خودمراقبتی بین کودکان انجام پذیرد تا ضمن کمک به حفظ و ارتقای سلامت جسمی، روحی و آرامش کودکان دل‌بند و آینده‌سازان کشور عزیزمان ایران، تحقق اهداف و آرمان‌های انسان‌دوستانه سازمان جوانان جمعیت هلال احمر را نیز فراهم آورد.

وظایف خانواده‌ها در شرایط کنونی

خانواده‌ها می‌بایست در خصوص ویروس کووید-۱۹ با فرزندان خود صحبت کنند، در حد درک و فهم کودکان توضیح داده شود که چرا نمی‌توانند مانند گذشته به مراکز تفریحی یا پیش‌اوقام خود بروند، چرا مهدها و مدرسه‌ها تعطیل است یا تا چه زمانی ممکن است این شرایط ادامه داشته باشد همچنین از کودکان بخواهند که افکارشان را بیان کنند و توجه کافی به نشانه‌های نگرانی مانند تغییر در زبان بدن یا لحن سخن گفتن آنها داشته باشند. سوالات آنها را به بهترین نحو ممکن پاسخ دهند. به کودکان یادآوری کنند که می‌توانند برای هر نگرانی یا پرسشی، هر زمان که خواستند پیش والدین خود بیایند.

رعایت نکات زیر مورد تأکید است:

- تا حد ممکن توجه خود را به حفاظت و حمایت از خود و کودکان دل‌بندتان معطوف دارید.
- فضای خانواده را از شنیدن اخبار و گزارشات منفی روز دور نگه دارید.
- به رعایت اصول بهداشتی و استفاده از ماسک کودکان خود، نظارت کافی داشته باشید.
- در پاسخ به سوالات کودکان به بیان حقایق اکتفا و صادقانه و شفاف با او گفت‌وگو کنید.
- به منظور پیشرفت تحصیلی کودک خود با مربی و معلم آموزشی او، همکاری و تعامل کافی داشته باشید.
- شرایط دشوار اقتصادی را در حضور کودکان بازگو نکنید و منابع مالی خود را به درستی مدیریت و هزینه‌های زندگی را اولویت بندی کنید.
- اگر نگران هستید استراحت کنید و تا حد ممکن در حضور کودکان، نگرانی‌ها و استرس‌های ناشی از شرایط حاکم را کنترل کنید.

- با بازی‌های سرگرم‌کننده و فعالیت‌های مفرح، کودکان را مشغول کنید.
- در آشپزی، نظافت و کارهای منزل فرزندان خود را مشارکت دهید.
- با دوستان و اقوام، برای بهبود حال خود گفت‌وگو تلفنی داشته باشید و این امکان را برای کودکان خود نیز فراهم کنید.
- در فعالیت‌های مورد علاقه کودکان مشارکت فعال داشته باشید.
- از تهدید کلامی با کودک مانند «اگر دستات رو نشوری دیگه من مامانت/بابات نیستم» و به نوعی بدرفتاری‌های عاطفی در هر صورتی بپرهیزید.
- به حضور کودکان در فضای مجازی، نظارت داشته باشید.

در این ارتباط، یونیسف نیز از والدین می‌خواهد تا قوانینی درباره چگونگی، زمان و مکان استفاده از اینترنت با موافقت و همراهی کودکان وضع کنند، نسبت به علایم استرس و پریشانی کودکان که ممکن است ناشی از فعالیت‌های آنلاین آنها باشد هوشیار باشند، اطمینان حاصل کنند که دستگاه‌ها و گوشی‌های هوشمند در دسترس کودکان به جدیدترین نرم‌افزارها و برنامه‌های ضد ویروس مجهز باشد، با کودکان خود گفت‌وگو آزاد و دوستانه درباره چگونگی ارتباط با سایرین در زمان اتصال به اینترنت داشته باشند و در نهایت والدین با سیاست‌های مدرسه و کودکان نیز با شماره تلفن‌های اضطراری آشنایی داشته باشند.

امیر جدیدی

روز جهانی کودک بهانه‌ای برای مرور فعالیت‌های هلال احمر در حوزه کودکان

مشق امداد برای کوچولوها

【مرضیه موسوی】 سال ۸۹ بود که با تشکیل کانون غنچه‌های هلال، جمعیت هلال احمر، کودکان را به‌عنوان کوچک‌ترین اعضای این خانواده بزرگ به عضویت پذیرفت. نهادینه کردن فرهنگ بشردوستی و آشنایی با هلال احمر از سنین کودکی مهم‌ترین هدفی بود که با تشکیل این کانون‌ها در سراسر کشور دنبال می‌شد. ۱۰ سال از آن روزها گذشته و حالا هلال احمر بیش از ۱۰۰ هزار عضو در کانون‌های غنچه‌های هلال دارد. اقدامات و فعالیت‌های هلال احمر در حوزه کودکان به همین جا ختم نمی‌شود. ۲۰ نوامبر همزمان با ۳۰ آبان، روز جهانی کودکان به انتخاب سازمان ملل، بهانه‌ای است برای مرور گام‌هایی که در سال‌های گذشته در حوزه کودکان در هلال احمر برداشته شده.

فعالیت‌های هلال احمر در حوزه کودکان را می‌توان در دو دسته جا داد؛ فعالیت با مشارکت کودکان و فعالیت برای کودکان. تشکیل کانون غنچه‌های هلال نقطه عطفی است که کودکان را به جمع سرخ و سفیدپوشان هلال احمر اضافه کرده. ۳۴۰۰ کانون غنچه‌های هلال در سراسر کشور در سال‌های گذشته، کودکان را با آموزه‌های هلال احمر آشنا کرده است. نونهالان در مهدهای کودک متناسب با سن و سال و میزان درک‌شان از مفاهیم با کمک‌های اولیه و نحوه مراقبت از خود در حوادث آشنا می‌شوند. غنچه‌های هلال در طول سال برنامه‌ها و دوره‌های مختلفی دارند. یکی از این برنامه‌ها جشنواره بین‌المللی صلح و دوستی است. البته این جشنواره امسال به دلیل شیوع کرونا با شرایط ویژه‌ای برگزار شد. این جشنواره امسال سومین دوره خود را به صورت بین‌المللی و ششمین دوره ملی خود را پشت سر می‌گذارد. ۴۰ هزار نقاشی با موضوع صلح و دوستی به دبیرخانه این جشنواره ارسال شده و بعد از داوری، آثار برتر انتخاب شده‌اند.

جشنواره ملی سرود و نمایش «ماه پیشونی» سه‌سال است که سر از مهدکودک‌ها و مراکز پیش‌دبستانی و مهدهای همیار غنچه‌های هلال درآورده. این جشنواره با هدف آشنا کردن اعضای کانون غنچه‌های هلال با اصول هفتگانه جمعیت هلال احمر و صلیب سرخ، ترویج اهداف بشردوستانه نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر و همچنین فرهنگ‌سازی کار گروهی و تیمی برای کودکان در سنین ۷ تا ۱۰ سال برگزار می‌شود. سومین دوره جشنواره ملی ماه پیشونی با ارسال ۲۲۷ اثر ضبط شده در رشته سرود و نمایش برگزار شد و به دلیل شیوع کرونا امسال خبری از اجرای زنده نبود.

غنچه‌های هلال در ایام کرونا

کرونا و تعطیلی مراکز پیش‌دبستانی و مهدکودک‌ها، برنامه‌های غنچه‌های هلال را به فضای مجازی کشانده است. یکی از این برنامه‌ها طرح کتابخوانی با عنوان «پندار مهربانی» است که به مناسبت هفته کتابخوانی آغاز شده و تا ۳۰ آبان ادامه دارد. بازخوانی کتاب و قصه‌گویی، پخش روزانه قصه‌های صوتی مهرگویان، دعوت از نویسندگان مشهور کتاب کودک و والدین غنچه‌های هلال در جشن کتاب و کتابخوانی، تشویق و مشارکت کودکان برای اهدای کتاب به کودکان مناطق محروم و تعویض کتاب‌های خود با دیگر کودکان هم‌گوشه‌ای از برنامه‌های غنچه‌های هلال در این ایام است.

«آینده را باید ساخت» شعار برنامه‌های هلال احمر در هفته ملی کودک در سال جاری بود که در مهرماه امسال انجام شد. برنامه‌های آموزشی با موضوع کمک‌های اولیه، پیشگیری از صدمه دیدگی، حفاظت از محیط‌زیست و ... برگزار شد. ساخت و ارسال کار دستی و نقاشی به همراه اسباب‌بازی‌های خریداری شده به کودکان مناطق محروم بخش دیگری از این برنامه‌ها بود.

برای کودکان

سازمان جوانان هلال احمر برنامه‌هایی هم برای کودکان در نظر دارد که اغلب به مراقبت‌های روحی و روانی از کودکان در هنگام بروز حوادث طبیعی و غیرطبیعی اختصاص دارد. یکی از این طرح‌ها فعالیت تیم‌های حمایت روانی سحر در مناطق حادثه‌دیده و همچنین حضور در روستاهای محروم و رسیدگی به نیازهای کودکان است. هنگام بروز حوادثی مثل سیل و زلزله، معمولاً والدین که خود درگیر این

حوادث هستند از توجه به کودکان غفلت می‌کنند یا به دلیل شرایط خاصی که در آن حضور دارند فرصت این کار را پیدا نمی‌کنند. دور ماندن کودکان از زندگی روزمره و دوستان و مدرسه و همچنین اضطراب مواجه شدن با حادثه‌ای مثل زلزله و سیل، آنها را دچار اختلالات رفتاری زیادی می‌کند. تیم‌های آموزش دیده سحر بعد از وقوع هر حادثه‌ای در این مناطق حاضر می‌شوند و یکی از مأموریت‌های آنها حمایت روحی و روانی از کودکان است. بازی و سرگرم کردن کودکان، دور کردن آنها از فضای پراضطراب روزهای بعد از حادثه فعالیت‌هایی است که اعضای تیم سحر برای کودکان انجام می‌دهند. تیم‌های سحر در حین بازی و نقاشی، حادثه رخ داده را برای کودکان توضیح می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند تا ترس و اضطراب ناشی از این حوادث را از خود دور کنند. این تیم‌ها در زلزله کرمانشاه و همچنین سیل سال ۹۸ در کشور، کارنامه خوبی از فعالیت‌های خود به جا گذاشتند.

فضای دوستدار کودک در لرستان و گلستان

ایجاد فضای دوستدار کودک در دو شهر آق‌قلا در گلستان و پلدختر در استان لرستان، از برنامه‌های مشترک هلال احمر با یونیسف بود. زمین‌های بازی و پارک‌ها از بین رفته بودند و کودکان با اضطراب و ویرانی‌های بعد از سیل، تنها، مربیان اعضای جوانان هلال احمر پیش از راه‌اندازی این مراکز و در حین فعالیت آن دوره‌های آموزشی لازم را دیده بودند تا در این فضای دوستدار کودک، در کنار بازی با بچه‌ها و آموزش به آنها، برای رفع مشکلات روحی و روانی آنها بعد از وقوع سیل قدمی بردارند. کودکان زیر هفت سال میهمان این فضاهای دوستدار کودک در آق‌قلا و پلدختر بودند و به گفته مربیان این مراکز، شاهد تغییر رفتاری محسوسی در بین کودکان از ابتدای فعالیت این مراکز به بعد بودند. افسردگی و اضطراب بعد از حادثه در این کودکان تغییر محسوسی کرده بود و امکان بازی و سرگرمی چند ساعته در فضایی امن و آرام برای آنها فراهم شد. این فضاها با حمایت و همکاری یونیسف در مناطق سیل‌زده ایجاد شده بود و بعد از پایان دوره پیش‌بینی شده برای فعالیت‌های این دو مرکز، تجهیزات و وسایل بازی در آن به مراکز کانون پرورش فکری هر شهر منتقل شد.

